

איום משותף

אחד המודלים המרכזיים ביישוב סכסוכים הוא המודל הנרטיבי. מדובר אומנם במודל שאינו בשימוש ניכר (דורש מיומנות גבוהה), אך הוא משמעותי וחשוב בעיקר כשיש חשיבות לא רק ליישוב הסכסוך, אלא גם לבניית יחסים ואמון לטווח הארוך. המודל מניח שרבים מהסכסוכים נובעים מנרטיבים שאנשים בונים ומדמיינים, וכך נוצרים נרטיבים שונים שמתנגשים אחד בשני ויוצרים את הקונפליקט והסכסוך. הרעיון של המודל הנרטיבי, בבניית סיפור מרוכך וחדש, המתבסס בעיקר על מארג של נרטיבים קטנים משותפים.

מהו אפוא נרטיב משותף? – ניתן לדבר על מישורים ותחומים רבים. דת, עדתיות, מוצא, שכנות, תרבות, אמונות, שמחות, חוויות, אתגרים, קשיים, שנאות ואפילו איומים משותפים. כן, איום הוא בהחלט נרטיב שבאמצעותו ניתן לבנות את הנרטיב המשותף המלא. לעיתים מספיק איום משותף, כדי להביא לשינוי מרחיק לכת במערכת היחסים.

בשנת 2005 הופץ ביוטיוב סרט עוצמתי בשם **"זרים"**. הסרט קצר הצלחה רבה במסגרת מספר פסטיבלים בעולם בקטגוריה של הסרט הקצר. הסרט מספר על יהודי וערבי שנפגשים במהלך נסיעה משותפת ברכבת התחתית בפרו. הם יושבים אחד ליד השני, תוך שהם מתגרים אחד בשני בשתיקה בפעילות מתגרה ובהחלפת מבטים מתוחים. המתח ביניהם נשבר כשהם נתקלים בחבורת נאצים גלוחי ראש, שמהווה איום ממשי משותף על שניהם. לא אפרט יותר, אשאיר אתכם במתח. חובה לצפות בסרט ולהבין את המשמעות העוצמתית של איום משותף כגורם לתהליכי פיוס.

אכן, מסתבר שהאיום המשותף עשוי לשבור את המתח והקיפאון ביחסים, כשהצדדים מבינים שרק שיתוף הפעולה ביניהם עשוי לשרת את האינטרס המשותף שלהם.

פרשת "בלק" (במדבר כ"ב), ממחישה באופן מיטבי כיצד איום משותף לא רק מיישב קונפליקטים וסכסוכים, אלא גם מביא לשלום ופיוס בין אויבים. את העיקרון הזה אין לנו לומדים בבית המדרש של משה ובני ישראל, אלא דווקא מבית המדרש שזר ורחוק ממסורת ישראל. מבית המדרש של מואב ומדין.

התורה מספרת על מדין ומואב שנמצאים בחרדה גדולה בעקבות הניצחונות של עם ישראל בסביבה הקרובה אליהם: **"וַיִּרְא בָּלַק בֶּן צְפוּר אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְשָׁרָאֵל לְאֶמְרֵי: וַיִּגְדַּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מֵאֵד כִּי רַב הוּא וַיִּקְרָץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל"**. גם מדין וגם מואב צופים במתרחש והם חרדים. כנגד הצלחות לא מתווכחים. בעקבות כך בלק מלך מואב, מבין שלבד אין הוא יכול על ישראל. לפיכך, הוא פונה למדין: **"וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל זַקְנֵי מִדְיָן עֲתָה יִלְחָכוּ הַקְּהָל אֶת כָּל סְבִיבְתֵינוּ כְּלַחֵף הַשּׁוֹר אֶת יָרֵק הַשָּׂדֶה וּבָלַק בֶּן צְפוּר מֶלֶךְ מוֹאָב בָּעֵת הַהוּא"**. לא נכנס לפרשנות המילולית, אבל הרעיון המרכזי, שמואב פונה למדין בהצעה לשיתוף פעולה כנגד עם ישראל.

על שיתוף הפעולה התמוה הזה, שואל רש"י במקום שאלה שהיא מתבקשת: **"והלא מעולם היו שונאים זה את זה, שנאמר (בראשית לו, לה) המכה את מדין בשדה מואב, שבאו מדין על מואב למלחמה?"** – איך ייתכן שיתוף פעולה בין מדינות כשהן שונאות כול השנים אחד את השני?! על שאלה זו יכול היה רש"י לענות בדרך פשוטה ולומר כי מחמת האיום המשותף, מואב ומדין החליטו לשיתוף פעולה. אולם רש"י אומר דברים הרבה יותר עוצמתיים: **"אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם"**. הפחד גרם למואב ומדין לעשות ביניהם שלום. אם רק נצליח להתעלם מן העובדה שמואב ומדין משתפים פעולה כנגד ישראל, קשה שלא להתפעל מהעובדה שהאיום המשותף מיצר שלום גם בין האויבים והשונאים של ישראל. מסתבר שניתן ללמוד גם מאויביו של עם ישראל.

להבדיל ניתן לומר, כי בימים אלו כשעם ישראל מרכין ראש ומבכה את מתיו בעקבות רצח הנערים ע"י אנשי החמש, בימים אלו חשים אנו את עוצמת הפיוס הלאומי שאנו עוברים בעקבות תחושת הזעם כלפי האויב המשותף שאינו בוחל בשום צעד במלחמתו בעם ישראל.